

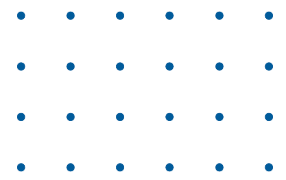
ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ НАУКОВЦІВ, ОСВІТЯН, ІННОВАТОРІВ

ЗМІСТ

1. Документи міжнародних організацій	2
ОЕСР: НАЦІОНАЛЬНІ СТАТИСТИЧНІ УПРАВЛІННЯ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ В УПРАВЛІННІ ДАНИМИ	2
ОЕСР: ЗМІЦНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ БАЗИ	3
ОЕСР: МАРКУВАННЯ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	3
ОЕСР: ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОМИСЛОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	4
ОЕСР: ЯК ВИРШИТИ ПРОБЛЕМУ ДЕФЦИТУ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	5
2. Корисні новини України та світу	6
ПОВЕРНЕННЯ РУКОПИСНИХ ЕСЕ – БЕЗНАДІЙНА ВІДПОВІДЬ НА СНАТGPT	6
ВИЩА ОСВІТА НЕ НАВЧАЄ КРИТИЧНОМУ МИСЛЕННЮ ЗА ЗАМОВЧУВАННЯМ	7
WINWIN EDTECH CENTER OF EXCELLENCE	7
ДОБРОТА І СПІВЧУТТЯ МАЮТЬ СТАТИ СЕРЦЕВИНОЮ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ..	8
REF ПІД ПРИЦІЛОМ: НАВІЩО ДЕРЖАВА ПЕРЕВІРЯЄ ВИТРАТИ УНІВЕРСИТЕТІВ	9
ДОПОМОГА ЧИ ПЕРЕШКОДА? ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ...	10
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЕУА ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ	11
3. Наукові заходи	12
КОНФЕРЕНЦІЯ З ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ	12
УКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЯКОСТІ ОСВІТИ UQAF-2025	13
ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗВІТУ ПОДІБНОСТІ STRIKEPLAGIARISM.COM.....	13
ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	14
ЕКОНОМІКА ДЛЯ НЕ ЕКОНОМІСТІВ.....	14
РЕПОЗИТАРІЙ ВІДКРИТИХ ДАНИХ НАН УКРАЇНИ.....	14
ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ УСТАЛЕНИХ ЦИФРОВИХ АРХІВІВ.....	15
НАВІГАЦІЯ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ В АКАДЕМІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ	15

1. Документи міжнародних організацій

ОЕСР: НАЦІОНАЛЬНІ СТАТИСТИЧНІ УПРАВЛІННЯ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ В УПРАВЛІННІ ДАНИМИ

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала аналітичний документ «Національні статистичні управління як нові надійні посередники в управлінні даними» із серії «Документи ОЕСР з цифрової економіки». У ньому зазначається, що роль довірених посередників даних (ДПД) привертає все більше уваги під час політичних дискусій про

інструменти забезпечення доступу до даних та обміну ними на основі довіри. Про це свідчать нещодавні політичні ініціативи, зокрема щодо управління даними Європейського Союзу, яка забезпечує правові рамки надійного обміну даними для блага усього суспільства. У Японії Міністерство внутрішніх справ і комунікацій та Міністерство економіки, торгівлі та промисловості очолили впровадження системи довіри до персональних даних. Зростаючий попит на високоякісні дані для формування політики та забезпечення надійного штучного інтелекту підвищив актуальність довірених посередників даних. Національні статистичні управління мають унікальні можливості виконувати роль ДПД, ураховуючи їхні повноваження, величезний досвід та довіру з боку громадськості. У цьому документі розглянута практика 16 національних статистичних відомств та встановлено, що багато з них постійно розширюють свої традиційні повноваження задля сприяння обміну даними між державними адміністраціями, дослідниками та (там, де це можливо) - приватними суб'єктами. Ці установи застосовують надійні гарантії конфіденційності, використовують надійні технології покращення конфіденційності та керують безпечним дослідницьким середовищем. Механізми нагляду, зміцнення довіри та достатні ресурси є важливими для успіху їхнього успіху в цій ролі.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/HMhBd>, <https://qrpage.net/qr/6se7v>,
<https://doi.org/10.1787/3721ec38-en>

Фото: скріншот

ОЕСР: ЗМІЦНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ БАЗИ

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала звіт «Зміцнення регуляторної бази за допомогою стандартів, вимірювань і гарантій: краще використання інфраструктури якості в процесі розробки політики». У ньому йдеться про те, що люди та підприємства постійно роблять вибір, пов'язаний з ризиками, навіть не завжди це усвідомлюючи. Це відбувається під час користування громадським транспортом, купівлі продуктів, вибору житла і всі ці рішення впливають на здоров'я, безпеку й довкілля. Уряди відіграють ключову роль у захисті людей, встановлюючи правила та стандарти, щоб гарантувати безпеку і надійність продуктів та послуг. Їх підтримують різні організації, а разом вони утворюють систему інфраструктури якості. Такі системи допомагають досягати цілей державної політики, зміцнювати захист прав споживачів й будувати довіру в економіці. Забезпечення якості є результатом співпраці між державними органами (наприклад, національними органами стандартизації, акредитації та метрології, державними департаментами безпеки споживачів тощо) та органами приватного сектору (наприклад, органами сертифікації). У цьому звіті досліджуються ключові особливості та взаємозв'язки між регулюванням, стандартами й забезпеченням якості. Звіт містить поради щодо створення більш ефективної системи стандартів, вимірювань та забезпечення якості.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/4PVSm>, <https://qrpage.net/qr/om60B>,
<https://doi.org/10.1787/f398be90-en>

Фото: скріншот

ОЕСР: МАРКУВАННЯ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

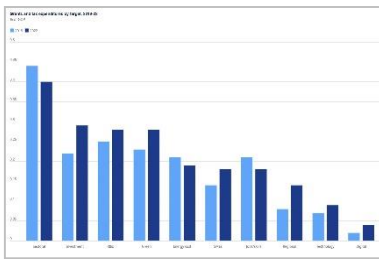
Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала звіт «Маркування для соціальної економіки» із серії «Місцевий економічний розвиток та розвиток зайнятості». У ньому зазначається, що суб'єкти соціальної економіки, зокрема - асоціації, кооперативи, фонди, соціальні підприємства та товариства взаємного страхування, прагнуть мати позитивний соціальний та екологічний вплив, одночасно створюючи економічну цінність. Вони є важливими рушіями створення робочих місць, забезпечуючи зайнятість 11,5 млн. людей у країнах ЄС або біля 6,3 % загальної кількості зайнятого населення. Однак визнання організацій як таких, що належать до соціальної економіки, залишається складним завданням через відсутність комплексних правових рамок, спеціальних національних стратегій та відповідних політик. Ця складність підсилюється широким розмаїттям правових

структур, цілей, моделей управління та операційних підходів суб'єктів соціальної економіки в різних країнах. Маркування може допомогти ідентифікувати суб'єкти соціальної економіки в широкому спектрі правових форм, цілей, моделей управління та операційних підходів. Більш легка ідентифікація за допомогою маркування підвищує видимість соціальної економіки та підвищує обізнаність серед споживачів, партнерів, інвесторів, політиків. Таким чином, відповідне маркування може полегшити доступ суб'єктів соціальної економіки до фінансування та податкових стимулів, а також до державних та приватних ринків. У звіті представлено широкий спектр специфічних для організацій соціальної економіки етикеток та доступних для них; наведено перелік питань, які розробники політики та управлінці різного рангу повинні враховувати під час розробки та упровадження системи етикеток для соціальної економіки.

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/qgveW>, <https://qrcode.net/qr/QqDCI>,
<https://doi.org/10.1787/f513fd53-en>

Фото: скріншот

ОЕСР: ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОМИСЛОВІЙ ПОЛІТИЦІ

У блозі Організації економічного співробітництва та розвитку опублікована стаття групи авторів «Якими є останні тенденції у промисловій політиці? Три ключові висновки з даних ОЕСР». У ній наголошується, що уряди країн ОЕСР дедалі частіше використовують промислову політику для підвищення конкурентоспроможності, прискорення «зеленого переходу» та зміцнення економічної стійкості в умовах торговельної напруженості, уповільнення зростання продуктивності праці та зміни клімату. Але як цей процес відродження промислової політики виглядає на практиці? Автори досліджують дані одинадцяти країн ОЕСР (Канада, Данія, Франція, Німеччина, Ірландія, Ізраїль, Італія, Нідерланди, Словенія, Швеція, Велика Британія), оприлюднені у матеріалі ОЕСР «Кількісна оцінка промислових стратегій», щоб визначити основні риси промислової політики 2019-2022 років. Відбуваються значні зміни як у масштабах, так і в спрямованості державного втручання: витрати на промислову політику зростають в усіх 11-ти країнах витрати на промислову політику через гранти та податкові пільги зросли у середньому з 1,4% ВВП у 2019 році до 1,55% ВВП у 2022 році (+4,1 млрд дол. США); суми, що спрямовуються через фінансові інструменти (кредити, гарантії кредитів та державний венчурний капітал), зросли з 0,73% до 0,8% ВВП (+2 млрд дол. США); підтримка окремих секторів знизилася, тоді як горизонтальна підтримка зросла (підтримка конкретних секторів економіки, широка інвестиційна підтримка, підтримка досліджень та розробок, «зелений перехід»)

у середньому на 0,4%, 0,29%, 0,28% та 0,28% ВВП відповідно. У рамках «зеленого переходу» заохочується упровадження та розвиток технологій з нульовим рівнем викидів, а також заходи, що сприяють інвестиціям та виробництву екологічно чистих ресурсів.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/qyy8A>, <https://qrpage.net/qr/vuDQ6>,
<https://qrpage.net/qr/wSHDB>

Фото: скріншот

ОЕСР: ЯК ВИРІШИТИ ПРОБЛЕМУ ДЕФІЦИТУ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

У блозі Організації економічного співробітництва та розвитку опублікована стаття «Як вирішити проблему дефіциту технічних спеціалістів». У ній зазначається, що технологічний сектор продовжує стрімко зростати і відповідно збільшується попит на кваліфікованих фахівців, який наразі перевищує пропозицію. Швидкий технологічний прогрес, проблеми з освітою та навчанням, а також нерівний доступ до освіти для певних груп – все це перешкоджає здатності сектору наймати необхідні йому таланти. Як уряди та роботодавці можуть гарантувати, що у них буде достатньо працівників для підтримки потреб бізнесу та довгострокового економічного зростання? Технологічний сектор є наріжним каменем сучасної економіки, що забезпечує інновації й зростання продуктивності. Він стимулює прогрес у сфері штучного інтелекту та кібербезпеки, перехід до нульових викидів шляхом розробки нових екологічно чистих інструментів та продуктів. Цей кадровий дефіцит ще більше посилюється тим фактом, що технологічна галузь стикається з проблемами нерівного доступу та можливостей для певних груп. Для вирішення цих проблем урядові інституції та роботодавці мають орієнтуватись на найм спеціалістів з відповідними навичками, підтвердженими мікросертифікатами, які мають цінність з огляду на здатність швидкого усунення прогалин у знаннях або усунення нестачі певних навичок. Брак талантів є проблемою для всіх: фірми не можуть збільшувати продуктивність та інновації; працівники страждають від невідповідності між їхніми навичками та попитом з боку роботодавців; уряди втрачають можливість сприяти підвищенню конкурентоспроможності та економічному зростанню. Застосування підходів до найму та навчання, орієнтованих на навички та визнання відповідних мікрокваліфікацій сприяє справедливій та відкритій практиці найму, підтримує просування по службі, пом'якшує дефіцит талантів у технологічному секторі.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/0cGLg>, <https://qrpage.net/qr/MX37n>,

Фото: скріншот

2. Корисні новини України та світу

ПОВЕРНЕННЯ РУКОПИСНИХ ЕСЕ – БЕЗНАДІЙНА ВІДПОВІДЬ НА CHATGPT

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Дена Сарофіан-Бутіна «Повернення рукописних есе – безнадійна відповідь на ChatGPT». Автор наголошує, що вимагати від студентів подання есе, написаних ручкою на папері, – це відчайдушний та регресивний крок, який підриває оцінювання, а не захищає його. У соціальних науках існує різновид спостережливої упередженості, яка називається «ефектом вуличного ліхтаря»: ми дивимося лише туди, де легко дивитися. Ден згадав про це, коли професори стали говорити, що потрібно повернутися до «старих» методів - повернути очні іспити та вимагати, щоб студенти писали свої есе від руки. Опитування постійно показують, що майже всі студенти університетів шахраюють, і викладачі майже не мають жодних можливостей викрити їх або змінити цю тенденцію. Оновлення кодексів академічної доброчесності, перегляд університетських політик у цій сфері, задіяння кращих детекторів згенерованого ШІ контенту, водяні знаки для текстів ШІ, складне програмне забезпечення для відстеження недоброчесних практик чи щось інше, - все це марно, якщо студенти не хочуть набувати знань, а лише грають у кішки-мишки з викладачами, а їх єдина ціль - не попастися. Рукописи розглядаються як відповідь на цю проблему, і прихильники цього рішення навіть намагаються позиціонувати їх як шанс зосередитися на оцінюванні набутих знань, спосіб переконатися, що все написане - справді належить учню, тим більше, що писати від руки – краща техніка для мозку. Але якщо ми хочемо знайти ключ до порятунку вищої освіти, потрібно по-перше, переосмислити академічне письмо (якщо студенти хочуть навчатися, вони повинні писати); по-друге, викладачі мають усвідомити нову реальність (їхня робота полягає в тому, щоб керувати навчанням студентів за умов існування таких технологій, як ШІ та правильно їх використовувати - від мозкового штурму до уточнення складних аргументів та узагальнення прочитаного). Потрібно дійсно допомогти студентам навчити краще думати та писати. І хоча це величезна праця, зацікавлені студенти будуть її цінувати. Не потрібно більше рукописів чи очних іспитів, за якими наглядають пильні спостерігачі. Ключі до порятунку вищої освіти не можна знайти під фальшивим сяйвом традицій.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/3Siq3>

Фото: pixabay.com

ВИЩА ОСВІТА НЕ НАВЧАЄ КРИТИЧНОМУ МИСЛЕННЮ ЗА ЗАМОВЧУВАННЯМ

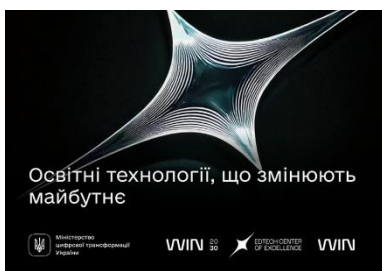

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Наталії Пастернак «Вища освіта не навчає критичному мисленню за замовчуванням». У ній автор наголошує, що без відповідних освітніх програм студенти можуть закінчити університет, так і не навчившись відокремлювати науку від нісенітниць. В епоху постправди та масштабної інтеграції штучного інтелекту у всі сфери життя, критичне мислення стає ціннішим, ніж будь-коли раніше. Критичне мислення часто представляється як унікальна торгова пропозиція вищої освіти, воно визнано акредитаційними органами основною компетенцією випускників. Але чи справді студенти, які закінчують університет, є більш критичними та більш здатними оцінювати докази? Чи справді вони готові впоратися з потоком дезінформації та антинаукових тверджень? У дослідженні, опублікованому Реєм Холлом та Кеті Дайєр у 2018 році, порівнювалися стійкість необґрунтованих переконань серед студентів університетів, які регулярно відвідували заняття з методології науки, та студентів, які відвідували спеціальний курс на тему «наука та нісенітниця», використовуючи спростовувальний підхід. Зафіксовано значне зниження необґрунтованих переконань. Лауреат Нобелівської премії з фізики Сол Перлмуттер упродовж останніх 10-ти років викладає у Берклі курс під назвою «Розум, чутливість і наука». Його метою є допомогти студентам приймати правильні рішення щодо складних питань, використовуючи критичне наукове мислення. Студентам бакалаврату у США читають багато курсів з критичного мислення, але далеко не усі використовують спростовувальний підхід та сутнісний аналіз помилкових уявлень. Власні упередження та особисті мотиви легко обманюють нас, тому потрібно навчатись критичному мисленню, пошуку доказів та їх відкритому колективному обговоренню.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/epXoO>

Фото: pixabay.com

WINWIN EDTECH CENTER OF EXCELLENCE

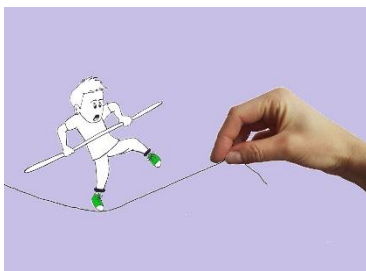
Міністерство цифрової трансформації України разом із Міністерством освіти і науки України та міжнародними партнерами UNICEF, ESTDEV, Google for Education та Фондом Східна Європа оголосило про запуск у рамках Стратегії цифрового розвитку інновацій WINWIN до 2030 року платформи освітніх інновацій WINWIN EdTech Center of Excellence. Центр покликаний об'єднати зусилля держави, бізнесу, академічної сфери та громадянського сектору задля створення й масштабування інноваційних рішень

у галузі освіти й працюватиме як точка входу для українських і глобальних EdTech-рішень. Головні напрями роботи центру: підтримка інтеграції сучасних технологій в освітню систему; формування нові моделі навчання; сприяння синергії бізнесу і держави задля створення якісної й конкурентоспроможної освіти для українців. Вивчатимуться глобальні тренди та найновіші освітні інновації; відбуватиметься їх адаптація до українського контексту; розроблятимуться практичні рішення для подолання ключових викликів вітчизняної освіти; здійснюватиметься тестування нових EdTech-рішень; масштабуватимуться найуспішніші практики та здійснюватиметься підготовка рекомендацій для державної політики. Центр об'єднає учнів, вчителів, університети, бізнес і кластери у постійний діалог, щоб разом формувати візію майбутнього освіти.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/I9OzE>, <https://qrpage.net/qr/DluFZ>

Фото: скріншот

ДОБРОТА І СПІВЧУТТЯ МАЮТЬ СТАТИ СЕРЦЕВИНОЮ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Мадлен Пауналл «Дослідницька доброчесність потребує порядку денного доброти, інакше ми втратимо покоління молодих дослідників». У ній автор наголошує, що те, як саме наукова спільнота реагує на помилки чи звинувачення у проступках дослідників, що знаходяться на початку своєї кар'єри, переважно є діями ворожими, а це суперечить самій ідеї відкритої науки. Мадлен описує свій академічний шлях, початок якого припав на період «кризи відтворюваності» у соціальній психології. Ця галузь знань, як і багато інших, зіткнулася з численними сумнівними дослідницькими практиками (Questionable Research Practices / QRP) — від «підгонки» наративу до відвертої фальсифікації даних. Очевидно, що ситуація вимагала рішучих змін. Як і багато інших молодих дослідників, Мадлен спершу з оптимізмом сприйняла критику цих практик і повірила, що їхнє викриття поліпшить науку. Поступово стало зрозуміло, що питання доброчесності стосується не лише методів дослідження, а й культури академічної взаємодії. У 2020 році дослідниці Олівія Гест і Кірсті Вітакер показали, що рух за відкриту науку нерідко зміцнює ієрархії у вищій освіті замість їх руйнування, а відкриті дискусії часто стають показовими, каральними, ворожими й дискримінаційними. Але навіть зараз ці проблеми не визнаються серйозними. Натомість є дані про те, що чимало дослідників уникають практик відкритої науки саме через токсичну атмосферу. Саме тому дослідницька доброчесність потребує «порядку денного доброти». Турбота, колегіальність і співчуття не можуть сприйматися як другорядні, тоді як ворожість та академічне цькування слід визнати проблемами доброчесності. У Великій Британії у рамках

оцінювання «*research excellence framework*» частка розділу «people, culture and Environment» зросте з 15% у 2021 році до 25% 2029 році, що змусить університети упроваджувати політику й практики, що підтримують не лише якість досліджень, а й культуру взаємоповаги та турботи. Це має підтримати механізми захисту від цькування, запустити прозорі процедури звітності, й винагороджувати колегіальність і співпрацю з молодими дослідниками. Не можна ігнорувати соціальні та емоційні реалії наукових досліджень. Без турботи, доброти й співчуття у сфері просування академічної доброчесності будь-який прогрес зупиниться і ми втрачатимемо талановитих молодих учених.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/WDMNv>

Фото: pixabay.com

REF ПІД ПРИЦІЛОМ: НАВІЩО ДЕРЖАВА ПЕРЕВІРЯЄ ВИТРАТИ УНІВЕРСИТЕТІВ

На сайті Times Higher Education опубліковано статтю Джека Гроува під заголовком «Університетам пояснять, як витрачаються кошти REF». У статті йдеться про те, що Research England - державний орган у складі національної установи UK Research&Innovation, який розподіляє фінансування досліджень між університетами Великої Британії та відповідає за оцінювання якості науки, - запроваджує пілотний проект прозорості витрат дослідницького фінансування. Ця ініціатива презентується організаторами як крок до підвищення підзвітності університетів, тоді як критики висловлюють занепокоєння, що її запровадження може призвести до посилення бюрократії у справі державного контролю за фінансами закладів вищої освіти. Мова йде про кошти, що розподіляються у межах Research Excellence Framework / REF — системи, яка визначає обсяг фінансування для університетів на основі оцінки дослідницької досконалості, впливу та стану дослідницького середовища. Важливо пояснити: ці гроші зазвичай не є цільовими грантами для конкретних проєктів, а надаються закладам у вигляді великих блокових виплат, які університети можуть використовувати на власний розсуд для підтримки своєї дослідницької інфраструктури і стратегій. У межах пілоту університети повинні будуть документально описати принципи, за якими вони розподіляють стратегічне інституційне фінансування досліджень, а це - приблизно 2 млрд фунтів стерлінгів щороку, зокрема базове якісне фінансування, підтримку аспірантів і докторантів, співфінансування досліджень у партнерстві з благодійними та бізнес-організаціями, капітальні інвестиції, пов'язані з дослідженнями, а також низку фондів для взаємодії з політичними процесами та покращення дослідницької культури. Історично так склалося, що від початку оцінювання дослідницької діяльності в 1980-х роках університети,

які отримували фінансування за результатами такого оцінювання, не були зобов'язані детально звітувати про те, як саме вони розподіляють отримані кошти. Адже гроші призначалися установі, а не під конкретні проєкти, тож детальна звітність про внутрішній розподіл раніше не вимагалася. Пілотний проєкт, який було анонсовано як частину Стратегічного плану Research England на 2022–2025 роки, має на меті заповнити цю прогалину. Організатори очікують, що зібрані дані допоможуть уряду та суспільству краще зрозуміти «цінність» стратегічного інституційного фінансування і стануть підґрунтям для рішення щодо продовження державної підтримки. Наразі сектор вищої освіти перебуває під зростаючим фінансовим тиском, тому важливо демонструвати конкретні результати й суспільну корисність інвестицій у науку. Разом із тим, існують ризики підвищення адміністративного навантаження на наукові підрозділи та керівні органи університетів, посилення політичного втручання у пріоритети наукової роботи закладів вищої освіти. Потрібно діяти обережно, щоб зберегти баланс між прозорістю й автономією.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/ch6F1>

Фото: скріншот

ДОПОМОГА ЧИ ПЕРЕШКОДА? ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

На сторінці блогу DOAJ опубліковано матеріал Метт Ходжкінсон «Переосмислення рецензування в епоху штучного інтелекту», приурочений до «Тижня рецензування-2025», який проходить з 15 по 19 вересня 2025 року. У ньому йдеться про те, як штучний інтелект починає змінювати глобальний ландшафт рецензування та, зокрема – процес рецензування наукових публікацій. Люди все більше цінують переваги автоматизованих інструментів, у тому числі сервісів генеративного штучного інтелекту, причому легкість їх використання спричиняє зниження, а подекуди – навіть вимкнення критичного мислення. Коли ChatGPT вперше було відкрито для широкого загалу наприкінці 2022 року, з'явився цілий шквал наукових статей, у яких інструмент був вказаний як автор/співавтор, незважаючи на те, що цей по суті інструмент явно не мав здатності брати на себе відповідальність за будь-які згенеровані результати. На щастя, здоровий глузд було відновлено, і швидко сформувався консенсус щодо того, що автоматизовані інструменти не можуть бути авторами. Однак люди все ще знаходять нові способи зловживання такого роду інструментами. Цьогоріч DOAJ змушений був відхилити заявку журналу, який використовує штучний інтелект для обрання рецензентів. Це була не єдина проблема з журналом, але вона була головною, що засвідчила більш широкий пласт видавничих проблем з публікаційною етикою.

Використання автоматизованих алгоритмів для підбору потенційних рецензентів здійснюється вже багато років, для чого використовуються бази даних видавців та зовнішніх джерела (наприклад, Publons як частина Web of Science). Однак, експертів DOAJ вразило у політиці журналу те, що використаний алгоритм жодним чином не був описаний, тобто він був «чорною скринькою», над якою повністю відсутній людський контроль. З огляду на цей досвід Метт Ходжкінсон звертає увагу на цінність оновлення посібника із подання заявок, до якого було додано розділ про штучний інтелект та інші автоматизовані інструменти. Тепер DOAJ вимагатиме від журналів чіткої та прозорої політики використання ШІ, яка повинна включати наступні аспекти: як автори повинні розкривати використання ШІ (окрім перевірки орфографії, граматики тощо); як автори несутуть відповідальність за результат роботи з інструментами ШІ (авторами можуть виступати лише люди); чи повинен ГШІ цитуватися; чи мають рецензенти використовувати генеративний штучний інтелект для написання своїх звітів тощо. Журнал повинен розкривати використання інструментів ШІ, здійснювати належну перевірку та пропонувати людям перевіряти результати рецензування. Ці пропозиції по суті своїй не нові, бо спираються на позицію COPE, Асоціації STM, AME та інших авторитетних організацій. Нові правила ураховують нинішній консенсус щодо ШІ і пропонують запобіжні заходи, при цьому не надто обмежуючи експерименти з автоматизацією процесів.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/SqCvd>, <https://peerreviewweek.net/theme.php>

Фото: логотип

РЕКОМЕНДАЦІЇ EUA ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ

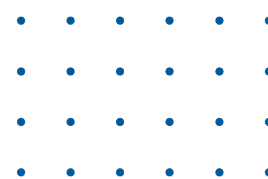
Європейська асоціація університетів (EUA) оприлюднила свою позицію щодо проекту Закону про Європейський дослідницький простір (ERA Act). Ця ініціатива є багатообіцяючим кроком на шляху до повної реалізації ERA та п'ятої свободи Єдиного ринку – вільного переміщення знань, досліджень, інновацій та освіти. Цей закон сприятиме подоланню структурних перешкод, які не вдалося усунути завдяки добровільному характеру Порядку денного ERA. Рекомендації з удосконалення положень згаданого документу від EUA стосуються наступного. Закон має покращити умови праці дослідників та забезпечити більш гнучкі кар'єрні шляхи, а також створити стимули для підвищення мобільності дослідників. П'ята свобода повинна охоплювати знання у всіх вимірах. Закон має сприяти створенню гармонізованої структури справедливої екосистеми відкритої науки. Зусилля щодо підвищення цінності знань мають забезпечити правову ясність щодо того, як переосмислити академічні структури, щоб забезпечити більше стимулів для інновацій.

Будь-які заходи щодо захисту та підтримки свободи наукових досліджень повинні враховувати вже існуючі структури. Щоб досягти мети інвестування 3% ВВП у наукові дослідження та розробки, держави-члени повинні взяти на себе зобов'язання проведення реформ та здійснення значних національних інвестицій. Закон має запровадити «університетську перевірку», активно залучаючи університети до оцінювання можливого впливу нового законодавства на освіту та наукову діяльність. Разом із тим, EUA попереджає ризик, що прийняття закону може обтяжити сектор освіти і науки новими вимогами, порушуючи гнучкість та автономію університетів. «Три структурні елементи, запропоновані Європейською комісією, стосуються структурних проблем у Європейському дослідному просторі, які потребують дій на рівні ЄС. Відправною точкою стане зосередження уваги на національних зобов'язаннях щодо досягнення цільового показника інвестицій у розмірі 3% ВВП, зниження фрагментації інвестицій та політики, а також покращення рамкових умов для дослідників».

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/Rleq8>, <https://qrpage.net/qr/wsYiv>

Фото: скріншот

3. Наукові заходи

КОНФЕРЕНЦІЯ З ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

17 вересня 2025 року у змішаному форматі відбулася «Конференція з відбудови України у сфері досліджень та вищої освіти». Захід був покликаний стати площадкою для налагодження продуктивної співпраці між європейськими та українськими академічними спільнотами, а також консолідації українських стейкхолдерів для визначення шляхів відновлення й модернізації сфери науки та вищої освіти. Обговорили актуальні питання практичної відбудови досліджень, вищої освіти та розвитку наукових інфраструктур України; досвід у цій галузі Великої Британії та Швейцарії; міжнародні ініціативи з підтримки української науки та підтримки інтеграції з ЄС. Організатор - Проєкт RIFF «Дослідницькі інфраструктури для майбутнього України: дорожня карта сталого зростання та відновлення».

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/IsLAr>, <https://qrcode.net/qr/6Ox3N>,
<https://qrcode.net/qr/lcUvp>, <https://qrcode.net/qr/oZU7P>

Фото: організатори

УКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЯКОСТІ ОСВІТИ UQAF-2025

17-18 вересня 2025 року відбувся «Український форум якості освіти». Це - найбільша в Україні комунікаційна платформа для обговорення ректорами, міжнародними експертами та фахівцями НАЗЯВО, представниками бізнесу та студентського самоврядування актуальних питань розбудови системи забезпечення якості вищої освіти. Розглянуті наступні питання: європейські стандарти якості; сучасні тренди у забезпеченні якості вищої освіти; процес інституційної акредитації; запровадження інституційної акредитації в українській системі вищої освіти; завдання та засоби відродження технологічної освіти як синергії держави, роботодавця та ЗВО; роль студентських організацій у системі забезпечення якості освіти; підтримка академічної доброчесності та майбутнє науки і освіти; успішні практики. Організатори: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, Луцький національний технічний університет.

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/tWDL7>

Фото: організатори

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗВІТУ ПОДІБНОСТІ STRIKEPLAGIARISM.COM

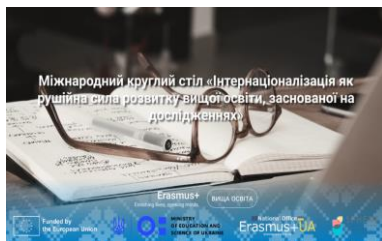

18 вересня 2025 року в рамках «Українського форуму якості освіти» відбувся практичний семінар «Презентація звіту подібності StrikePlagiarism та його функціональні можливості». Під час заходу обговорили наступні питання: як виглядає новий звіт подібності та режим коментування, що є засобом зворотного зв'язку викладача зі студентом; які є шаблони коментарів у вигляді тегів, як забезпечується автоматизація роботи та опосередковується зворотній зв'язок зі студентом; які є методи виявлення ШІ-контенту; ризики і можливості поширення сервісів штучного інтелекту; як виглядає звіт StrikePlagiarism про згенерований ШІ контент та як оцінюється надійність його результатів; міжнародний досвід та критерії оцінювання використання ШІ в освіті та науці. Організатори: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, Луцький національний технічний університет, Plagiat.pl.

Детальніше: https://t.me/StrikePlagiarism_Ukr/164, <https://qrcode.net/qr/tWDL7>,
<https://bit.ly/3UsZBaU>

Фото: скріншот

ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

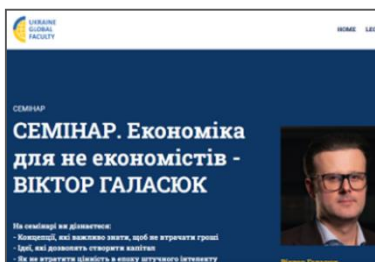

23 вересня 2025 року у змішаному форматі відбудеться міжнародний круглий стіл «Інтернаціоналізація як рушійна сила розвитку вищої освіти, заснованої на дослідженнях». Під час заходу планується обговорити наступні питання: інтернаціоналізація вищої освіти відповідно до принципів ЄПВО та національного законодавства; освіта та наукові дослідження як пріоритет сучасного університету; найкращі практики інтеграції досліджень та освіти; європейська політика інтернаціоналізації вищої освіти та можливості для українських університетів. Організатори: Національний Еразмус+ офіс в Україні, Міністерство освіти і науки України, HERE team.

Детальніше: <https://qrpage.net/qr/SBHvM>, <https://qrpage.net/qr/O6OQE>

Фото: організатори

ЕКОНОМІКА ДЛЯ НЕ ЕКОНОМІСТІВ

25 вересня 2025 року в онлайн-форматі відбудеться семінар «Економіка для не економістів». Учасники заходу дізнаються про ряд економічних концепцій, які важливо знати навіть пересічним громадянам, які не є фахівцями у галузі економіки; як нові ідеї дозволяють створювати капітал; як зберегти цінності в епоху генеративного штучного інтелекту. Організатор –

Ukraine Global Faculty.

Детальніше: <https://ugf.academy/workshops/ekonomika-dlya-ne-ekonomistiv/>

Фото: організатори

РЕПОЗИТАРІЙ ВІДКРИТИХ ДАНИХ НАН УКРАЇНИ

25-26 вересня 2025 року відбудеться вебінар «Розміщення дослідницьких даних в Репозитарії відкритих даних НАН України DataverseUA». Захід покликаний поінформувати наукову спільноту про сутність відкритої науки, принципи FAIR та підходи до управління відкритими даними, зокрема – в рамках репозитарію DataverseUA. Планується обговорити наступні питання: що таке відкрита наука та як вона розвивається в ЄС; принципи відкритої науки та її необхідність для проєктів «Horizon Europe», з чого складається інфраструктура відкритої науки; як побудована Європейська хмара відкритої науки (EOSC); що таке FAIR (знаходжуваність, доступність, інтероперабельність і придатність до повторного використання);

управління даними досліджень та життєвий цикл дослідницьких даних. Науковці та куратори даних дізнаються, як можна здійснювати завантаження та організацію даних у DataverseUA; які вимоги пред'являються до метаданих; які ліцензії та умови поширення можна застосовувати до наборів даних; яким чином здійснюється публікація та управління наборами даних у DataverseUA. Організатори: Київський академічний університет, Інститутом теоретичної фізики ім.М.М. Боголюбова НАН України.

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/r7jCc>, <https://qrcode.net/qr/ijPqk>,
<https://qrcode.net/qr/YvnWd>, <https://qrcode.net/qr/a9HOO>

Фото: організатори

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ УСТАЛЕНИХ ЦИФРОВИХ АРХІВІВ

2 жовтня 2025 року відбудеться вебінар «Від статичного до стратегічного: переосмислення усталених цифрових архівів». Захід стане площадкою для обговорення шляхів розвитку існуючих колекцій, а також засобів підтримки інтересу до старих цифрових колекцій у рамках проведення сучасних наукових досліджень і ролі в цьому академічних бібліотекарів.

Планується розглянути пріоритети сучасних досліджень, їх трансформацію та розвиток; чи давні колекції цифрових бібліотек можуть залишатись актуальними; «спадкові» колекції, які продовжують по-новому відкриватися та переосмислюватися новим поколінням студентів і науковців; досвід Eighteenth Century Collections Online, цифрова колекція якого продовжує стимулювати нові наукові дослідження; стратегії просування бібліотечних ресурсів в університеті задля підтримки викладачів різних дисциплін; позиціонування старих цифрових колекцій як інструментів сучасних наукових досліджень. Організатори: Choice, Gale.

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/UehBr>

Фото: організатори

НАВІГАЦІЯ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ В АКАДЕМІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ

8 жовтня 2025 року відбудеться вебінар «Навігація зі штучним інтелектом в академічних бібліотеках: етика, політика та практичні стратегії впровадження». Він покликаний поінформувати учасників про те, як саме академічні бібліотеки можуть відповідально упроваджувати інструменти штучного інтелекту без шкоди для академічної доброчесності. Планується обговорити наступні питання: які є вдалі підходи упровадження інструментів

ШІ в діяльність бібліотек; як в епоху ШІ дотримуватись наукової доброчесності та етичних норм; виклики, з якими стикаються академічні бібліотекарі внаслідок трансформації під впливом ШІ дослідницьких робочих процесів; як проводити порівняльний аналіз різних моделей великих мовних моделей, зосереджуючи увагу на сильних рисах, обмеженнях та перевагах; як виявити та усунути упередженість, властиву інструментам ШІ; Scite Assistant як одне з найкращих та надійних рішень для роботи з ШІ в університетах; практики підтримки викладачів в адаптації педагогіки до інструментів штучного інтелекту; розроблення інституційної політики ШІ, яка мінімізує правові та етичні ризики; збалансування інновацій з доброчесністю у контексті бібліотечної, освітньої та наукової діяльності. Організатори: Choice, Research Solutions.

Детальніше: <https://qrcode.net/qr/tF6HN>

Фото: організатори

Дякуємо Вам за підписку на дайджест інформаційних матеріалів НРАТ.

Він створюється в рамках реалізації проекту Національного репозитарію академічних текстів, який фінансується Міністерством освіти і науки України. Цільова аудиторія - науковці, освітяни, інноватори, здобувачі вищої освіти, автори і редактори наукових фахових видань, прихильники відкритої науки та відкритого доступу.

У щоденному режимі ця інформація оприлюднюється на офіційному вебпорталі Нацрепозитарію та сторінках НРАТ у соціальних мережах:

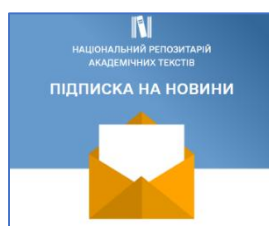

<https://nrat.ukrintei.ua/category/usi-novyny-na-portali/>, <https://nrat.ukrintei.ua/category/naukovi-zahody/>

https://www.facebook.com/groups/578991159108587/?sorting_setting=CHRONOLOGICAL

<https://t.me/NationalRepository>

<https://invite.viber.com/?g2=AQBNMJ1iDNPI403rQ2x%2FeMt0spQltYQzEroTVETPdJlh2K97EhrByGTLtwG%2FP70p>

Усі бажаючі можуть оформити підписку на повідомлення про події, документи і заходи, які публікуються на ресурсах Нацрепозитарію. Для цього на головній сторінці вебпорталу у сервісі «підписка» достатньо обрати зручну періодичність повідомлень (щодня або раз на тиждень) та цільову спрямованість (науковцям, освітянам, інноваторам).

Детальніше: <https://nrat.ukrintei.ua/newsletter-list/>, <https://nrat.ukrintei.ua>